

تئوری حسابداری

(جلد اول)

دکتر ساسان مهرانى دکتر غلامرضا کرمانى

اعضای هیات علمی دانشگاه تهران

سید مصطفی سید حسینی

انتشارات نگاه دانش

سرشناسه	مهرانی، ساسان
عنوان و نام پدیدآور	تئوری حسابداری / تألیف ساسان مهرانی، غلامرضا کرمی، سیدمصطفی سیدحسینی
مشخصات نشر	تهران: نگاه دانش، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری	ج:
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۲۴۲-۸
وضعیت فهرست نویسی	فبا
موضوع	حسابداری
شناسه افزوده	کرمی، غلامرضا
شناسه افزوده	سیدحسینی، سیدمصطفی
زده بندی کتبی	۱۳۹۲ / ۲۴۲ / ۵۶۵۵ / HF
زده بندی دیجی	۶۵۷
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۲۴۹۵

هدفمند بخوانید

منابع پیشنهادی اساتید نگاه دانش برای کارشناسی (رشد و دکتری

فرید (الکترونیکی کتاب های نگاه دانش

www.negahdaneesh.com

انتشارات نگاه دانش

♦ نام کتاب:

تئوری حسابداری (جلد اول)

♦ مؤلفین:

دکتر ساسان مهرانی - دکتر غلامرضا کرمی - سیدمصطفی سیدحسینی

♦ ناشر:

نگاه دانش

♦ طراح:

نگاه دانش

♦ حروف نگاری، صفحه آرای:

کبری صابری

♦ نوبت چاپ:

اول ۱۳۹۲

♦ تیراژ:

۲۰۰۰ نسخه

♦ قیمت:

۲۲,۰۰۰ تومان

♦ لیتوگرافی / چاپ و صحافی:

باختر / چاوش

♦ شابک:

۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۲۴۲-۸

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است.

انتشارات نگاه دانش: انقلاب - خ ۱۲ فروردین - ساختمان ناشران پلاک ۲۷۱ - طبقه ۲ - واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۴۸۹۲

تلفکس: ۶۶۴۸۶۱۵۴

تقدیم به استاد علی تقی

برپاس یک عمر خدمت و تلاش صادقانه جهت اعتلای رشته حسابداری در ایران
سازمان صرافانی - غلامرضا کریمی

تقدیم به همسر

بید مصطفی بید حسینی

مقدمه

به جرأت می‌توان درس تئوری حسابداری را مهمترین درس دوره تحصیلات تکمیلی رشته حسابداری دانست. در این درس است که دانشجویان کلیشه‌های دوره کارشناسی را کنار گذاشته و اصولاً با درست اندیشیدن آشنا می‌شوند. تسلط بر مبانی فلسفی و تئوریک، رمز رشد و تعالی رشته بوده و می‌تواند راه‌گشای مشکلاتی باشد که در عمل بروز می‌کنند.

کتابی که پیشرو دارید حاصل تجربه چندین ساله مؤلفین بوده و در تدوین آن تلاش شده که ضمن حفظ جامعیت، مطالب به شیواترین شکل ممکن به خوانندگان عزیز تقدیم گردد.

دغدغه مهم بسیاری از کسانی که درس تئوری حسابداری را گذرانده یا در حال گذراندن آن هستند این است که اصلاً فلسفه وجودی تئوری حسابداری چیست و چرا آنها نمی‌توانند با مفاهیم موجود در کتاب‌های تئوری کنار بیایند. در تهیه کتاب حاضر تمام سعی خود را به کار گرفته‌ایم که اگر نتوانیم این دغدغه را به طور کامل حل کنیم، لااقل در کاهش این دغدغه گام جدی برداریم. امیدواریم در جهت رسیدن به این هدف موفق بوده باشیم.

در پایان ضمن تشکر از آقای کامران تاجیک که با نقطه نظرات مفید خود موجب بهبود کار شده‌اند، سرکار خانم زهره قیومی که با جدیت زحمت مطالعه نسخه قبل از چاپ را تقبل نمودند، و سرانجام مدیریت و پرسنل انتشارات نگاه دانش، از تمامی عزیزان خواهشمندیم هر گونه نظر یا پیشنهاد خود را از طریق ناشر یا آدرس الکترونیکی زیر به ما اطلاع دهند:

gholamrezakarami@yahoo.com

m.hosseini.ut@gmail.com

خدا نگهدار تان - مؤلفین

فهرست مطالب

فصل ۱: مقدمه‌ای بر تئوری حسابداری	۱۱
۱. مقدمه	۱۳
۲. حسابداری چیست؟	۱۵
۳. تئوری چیست؟	۱۶
۴. تئوری حسابداری چیست؟	۱۹
۵. ضرورت وجود تئوری در حسابداری	۲۲
۶. دیدگاه‌های مختلف پیرامون حسابداری	۲۴
۱- حسابداری به عنوان یک سابقه تاریخی	۲۴
۲- حسابداری به عنوان یک سیاست درون سازمانی	۲۵
۳- حسابداری به عنوان یک ایدئولوژی	۲۵
۴- حسابداری به عنوان یک زبان	۲۶
۵- حسابداری به عنوان یک سیستم اطلاعاتی	۲۸
۶- حسابداری به عنوان یک کالا	۲۸
۷. سیر تکامل تئوری‌های حسابداری	۲۹
۸. ساختار کتاب	۳۷
خلاصه فصل	۳۹
نکات برجسته فصل	۴۱
پرسش‌ها	۴۴
فصل ۲: ساختار تئوری حسابداری	۴۵
۱. مقدمه	۴۷
۲. ساختار تئوری حسابداری	۴۸
۱-۲. اجزای تئوری	۴۸
۲-۲. روابط میان اجزاء تئوری	۵۱
۱-۲-۲. روابط ساختاری	۵۱
۲-۲-۲. روابط تفسیری	۵۳
۳-۲-۲. روابط عملگرایانه	۵۵
۲-۳. طبقه‌بندی تئوری‌ها بر مبنای روابط میان اجزاء آن	۵۶
۱-۲-۳. تئوری‌های ساختاری	۵۶
۲-۲-۳. تئوری‌های تفسیری	۵۷
۳-۲-۳. تئوری‌های عملگرایانه	۵۷
۳. قاعده‌مندسازی تئوری حسابداری	۵۹

۶۰	۳-۱. رویکرد دستوری (تجویزی).....
۶۲	۳-۲. رویکرد توصیفی (اثباتی).....
۶۳	۴. نگرش‌های مختلف پیرامون قاعده‌مندسازی تئوری حسابداری.....
۶۴	۴-۱. رویکردهای سنتی.....
۶۴	۴-۱-۱. رویکردهای غیر تئوریک.....
۶۵	۴-۱-۲. رویکردهای تئوریک.....
۶۵	۴-۱-۲-۱. رویکرد قیاسی.....
۶۶	۴-۱-۲-۲. رویکرد استقرایی.....
۶۷	۴-۱-۲-۳. رویکرد اخلاقی.....
۶۹	۴-۱-۲-۴. رویکرد اجتماعی.....
۶۹	۴-۱-۲-۵. رویکرد اقتصادی.....
۷۰	۴-۱-۲-۶. رویکرد ترکیبی.....
۷۰	۴-۲. رویکردهای نوین.....
۷۰	۴-۲-۱. رویکرد رویدادی.....
۷۱	۴-۲-۲. رویکرد سودمندی در تصمیم.....
۷۲	۴-۲-۳. رویکرد رفتاری.....
۷۲	۴-۲-۴. رویکرد پیش‌بینی.....
۷۳	۴-۲-۵. رویکرد اقتصاد اطلاعات.....
۷۳	خلاصه فصل.....
۷۵	نکات برجسته فصل.....
۷۹	پرسش‌ها.....
۸۱	فصل ۳: سیاست‌گذاری در گزارشگری مالی.....
۸۳	۱. مقدمه.....
۸۴	۲. جنبه‌های اقتصادی استانداردگذاری.....
۸۵	۲-۱. رویکرد عدم نظارت بر گزارشگری مالی.....
۸۵	۲-۱-۱. انگیزه‌های قراردادی.....
۸۸	۲-۱-۲. انگیزه‌های مبتنی بر بازار.....
۹۱	۲-۱-۳. فرصت انعقاد قراردادهای خصوصی.....
۹۱	۲-۲. رویکرد نظارت بر گزارشگری مالی.....
۹۲	۲-۲-۱. شکست بازار.....
۹۶	۲-۲-۲. اهداف اجتماعی.....
۹۷	۳. مقایسه بازارهای تحت نظارت و بازارهای غیر نظارتی.....
۱۰۰	۴. یارادوکس‌ها و مشکلات نظارت بر گزارشگری مالی.....
۱۰۲	۵. جنبه‌های سیاسی استانداردگذاری.....

۱۰۳	۵-۱. تئوری منافع عمومی
۱۰۳	۵-۲. تئوری منافع گروه
۱۰۵	۶. تئوری غالب در سیاست‌گذاری برای حسابداری
۱۰۶	۷. پیامدهای اقتصادی سیاست‌های حسابداری
۱۰۷	خلاصه فصل
۱۰۸	نکات برجسته فصل
۱۱۱	پرسش‌ها
۱۱۳	فصل ۴: چهار چوب نظری گزارشگری مالی
۱۱۵	۱. مقدمه
۱۱۷	۲. رویکردهای تئوریک در تدوین رویه‌های حسابداری
۱۱۸	۲-۱. رویکرد بدیضات- اصول
۱۲۰	۲-۲. اهداف صورت‌های مالی
۱۲۱	۲-۳. فرضیات بدیضی حسابداری
۱۲۲	۲-۳-۱. فرض شخصیت حسابداری
۱۲۳	۲-۳-۲. فرض تداوم فعالیت
۱۲۴	۲-۳-۳. فرض دوره زمانی
۱۲۵	۲-۳-۴. فرض واحد پولی
۱۲۶	۲-۴. اصول حسابداری
۱۲۷	۲-۴-۱. اصول ورودی- قواعد عملیاتی کلی و زیربنایی
۱۲۹	۲-۴-۲. اصول ورودی- محدودکننده
۱۳۵	۲-۴-۳. اصول خروجی
۱۳۵	۲-۴-۳-۱. قابلیت مقایسه
۱۳۵	۲-۴-۳-۲. یکنواختی
۱۳۷	۲-۴-۳-۴. ثبات رویه
۱۳۸	۳. برداشت‌های نادرست درباره اصول حسابداری
۱۳۹	۴. حرکت به سمت رویکرد اهداف- استانداردها
۱۴۱	۴-۱. بیانیه‌ای در مورد تئوری بنیادی حسابداری (ASOBAT)
۱۴۳	۴-۲. بیانیه شماره ۴ از هیات اصول حسابداری (APB4)
۱۴۴	۴-۳. گزارش کمیته تروبلاد
۱۴۶	۴-۴. بیانیه‌ای در مورد تئوری حسابداری و پذیرش تئوری (SATTA)
۱۴۸	۵. اهداف استفاده‌کنندگان
۱۴۸	۵-۱. توانایی پیش‌بینی
۱۵۰	۵-۲. حسابداری
۱۵۲	۵-۳. اهداف ثانویه

۱۵۳	۶ چارچوب نظری گزارشگری مالی
۱۵۵	۱-۶ بیانیه‌های مفاهیم حسابداری مالی
۱۵۶	۱-۱-۶ بیانیه مفاهیم شماره ۱: اهداف گزارشگری مالی برای واحد تجاری
۱۶۰	۲-۶ بیانیه مفاهیم شماره ۲: خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری
۱۶۴	۱-۲-۶ مربوط بودن
۱۶۶	۲-۲-۶ قابلیت اتکا
۱۶۷	۳-۲-۶ محافظه‌کاری
۱۶۸	۴-۲-۶ قابلیت مقایسه و یکنواختی
۱۶۸	۵-۲-۶ اهمیت
۱۶۸	۳-۶ بیانیه مفاهیم شماره ۷: استفاده از اطلاعات جریان‌های نقدی و ارزش فعلی
۱۶۹	۴-۶ بیانیه مفاهیم شماره ۸: چارچوب نظری برای گزارشگری مالی: جایگزین بیانیه مفاهیم شماره ۱ و ۲
۱۷۲	۷. دیدگاه قانونی نسبت به چارچوب نظری
۱۷۳	۸. دیدگاه حقوقی نسبت به چارچوب نظری
۱۷۴	خلاصه فصل
۱۷۵	نکات برجسته فصل
۱۷۸	پرسش‌ها
۱۸۱	فصل ۵: اندازه‌گیری در حسابداری
۱۸۳	۱. مقدمه
۱۸۴	۲. تعریف اندازه‌گیری
۱۸۶	۳. انواع اندازه‌گیری
۱۸۶	۱-۳. اندازه‌گیری مستقیم و غیر مستقیم
۱۸۷	۳-۳. اندازه‌گیری بنیادی
۱۸۸	۴-۳. اندازه‌گیری مشتقه
۱۸۸	۵-۳. اندازه‌گیری دستوری
۱۸۹	۴. مقیاس‌های اندازه‌گیری
۱۹۱	۵. کیفیت اندازه‌گیری‌ها
۱۹۳	۶. واحدهای اندازه‌گیری در حسابداری
۱۹۵	۷. خاصه‌های اندازه‌گیری
۱۹۷	۱-۷. مبنای مقایسه و ارزیابی
۱۹۹	۲-۷. مثالی از الگوهای مختلف حسابداری
۲۰۰	۳-۷. حسابداری بهای تاریخی
۲۰۳	۴-۷. حسابداری بهای جاری (بهای ورودی-بهای جایگزینی)
۲۰۶	۵-۷. حسابداری مبتنی بر خالص ارزش فروش (بازیافتنی)
۲۰۹	۶-۷. حسابداری بهای تاریخی تعدیل شده از بابت تغییر در سطح عمومی قیمت‌ها

۷-۷	حسابداری مبتنی بر بهای جاری تعدیل شده از بابت تغییر در سطح عمومی قیمت‌ها	۲۱۲
۷-۸	حسابداری خالص ارزش فروش تعدیل شده از بابت تغییر در سطح عمومی قیمت‌ها	۲۱۴
۸	جایگاه اندازه‌گیری در چارچوب نظری	۲۱۵
	خلاصه فصل	۲۱۹
	نکات برجسته فصل	۲۲۱
	پرسش‌ها	۲۲۴
۲۲۵	فصل ۶: مفاهیم سود، نگهداشت سرمایه و تنوری‌های ارزش ویژه	
۲۲۷	۱. مقدمه	
۲۲۸	۲. مفهوم سرمایه	
۲۳۰	۲-۱. مفاهیم نگهداشت سرمایه	
۲۳۶	۲-۲. مقیاس‌های اندازه‌گیری سرمایه	
۲۳۹	۳. مفاهیم سود	
۲۴۰	۳-۱. سود حسابداری	
۲۴۰	۳-۱-۱. ویژگی‌های سود حسابداری	
۲۴۲	۳-۱-۲. نقاط قوت و ضعف سود حسابداری	
۲۴۳	۳-۱-۳. اهداف گزارشگری و کاربردهای سود حسابداری	
۲۴۴	۳-۲. سود اقتصادی	
۲۴۶	۳-۳. سود بازرگانی	
۲۴۷	۳-۴. مفاهیم سود در سطوح مختلف تنوری حسابداری	
۲۴۷	۳-۴-۱. مفهوم سود از دیدگاه ساختاری	
۲۴۹	۳-۴-۲. مفهوم سود از دیدگاه تفسیری	
۲۴۹	۳-۴-۳. مفهوم سود از دیدگاه عملکردی (رفتاری)	
۲۵۰	۳-۵. توزیع سود	
۲۵۴	۴. تنوری‌های ارزش ویژه (مالکیت)	
۲۵۴	۴-۱. تنوری مالکیت انفرادی	
۲۵۶	۴-۲. تنوری واحد اقتصادی	
۲۵۸	۴-۳. تنوری ارزش ویژه باقیمانده	
۲۶۰	۴-۴. تنوری شرکت سهامی (ذینفعان)	
۲۶۱	۴-۵. تنوری وجوه	
۲۶۱	۴-۶. تنوری فرماندهی	
۲۶۲	خلاصه فصل	
۲۶۳	نکات برجسته فصل	
۲۶۶	پرسش‌ها	

فصل ۷: صورت‌های مالی.....	۲۶۷
۱. مقدمه.....	۲۶۹
۲. رابطه بین صورت‌های مالی.....	۲۷۰
۲-۱. رویکرد سود و زیانی (درآمد- هزینه).....	۲۷۲
۲-۲. رویکرد ترازنامه‌ای (دارایی - بدهی).....	۲۷۴
۳. صورت‌های مالی.....	۲۷۵
۳-۱. ترازنامه.....	۲۷۵
۳-۱-۱. دارایی‌ها.....	۲۷۶
۳-۱-۱-۱. تعریف دارایی‌ها.....	۲۷۶
۳-۱-۱-۲. موارد خاص در ارتباط با دارایی‌ها.....	۲۷۸
۳-۱-۱-۳. خلاصه‌ای از تعیین ارزش دارایی‌ها.....	۲۸۴
۳-۱-۲. بدهی‌ها.....	۲۸۵
۳-۱-۲-۱. تعریف بدهی‌ها.....	۲۸۵
۳-۱-۲-۲. موارد خاص در ارتباط با بدهی‌ها.....	۲۸۷
۳-۱-۲-۳. خلاصه‌ای از ارزشیابی بدهی‌ها.....	۲۸۸
۳-۱-۳. حقوق صاحبان سهام.....	۲۸۹
۳-۱-۳-۱. تعریف حقوق صاحبان سهام.....	۲۸۹
۳-۱-۳-۲. موارد خاص در ارتباط با حقوق صاحبان سهام.....	۲۹۰
۳-۱-۴. خلاصه‌ای از ترازنامه.....	۲۹۳
۳-۲. صورت سود و زیان.....	۲۹۳
۳-۲-۱. رویکردهای تهیه صورت سود و زیان.....	۲۹۴
۳-۲-۱-۱. رویکرد عملیات جاری.....	۲۹۴
۳-۲-۱-۲. رویکرد همه شمول.....	۲۹۵
۳-۲-۲. موضوعات تئوریک پیرامون صورت سود و زیان.....	۲۹۶
۳-۲-۳. خلاصه‌ای از صورت سود زیان.....	۳۰۳
۳-۳. صورت جریان وجوه نقد.....	۳۰۳
۳-۳-۱. موضوعات تئوریک پیرامون صورت جریان وجوه نقد.....	۳۰۵
۳-۳-۲. خلاصه‌ای از صورت جریان وجوه نقد.....	۳۰۹
۵. استانداردهای مبتنی بر اصول و استانداردهای مبتنی بر قواعد.....	۳۰۹
خلاصه فصل.....	۳۱۲
نکات برجسته فصل.....	۳۱۴
پرسش‌ها.....	۳۱۷

فصل ۸: بررسی موضوعات خاص در تئوری حسابداری (حسابداری مالیات بر سود، بازنشستگی و سرمایه‌گذاری‌ها).....	۳۱۹
۱. مقدمه.....	۳۲۱
۲. مالیات بر سود.....	۳۲۲
۲-۱. چالش اصلی.....	۳۲۲
۲-۲. تخصیص مالیات.....	۳۲۶
۲-۲-۱. تخصیص جامع.....	۳۲۹
۲-۲-۲. تخصیص جزئی.....	۳۳۳
۲-۳. تریل اقلام مالیاتی انتقالی.....	۳۳۴
۲-۴. نحوه برخورد با زیان‌هایی که مزیت مالیاتی دارند.....	۳۳۵
۲-۵. خلاصه‌ای از حسابداری مالیات بر سود.....	۳۳۵
۳. بازنشستگی و سایر مزایای پایان خدمت.....	۳۳۶
۳-۱. طرح‌های بازنشستگی.....	۳۳۶
۳-۲. روش‌های تأمین وجه در طرح‌های با مزایای معین.....	۳۴۱
۳-۳. موضوعات مطرح پیرامون حسابداری طرح‌های بازنشستگی.....	۳۴۳
۳-۴. سایر مزایای پس از بازنشستگی.....	۳۴۹
۳-۵. خلاصه‌ای از حسابداری طرح‌های بازنشستگی.....	۳۵۰
۴. سرمایه‌گذاری‌ها.....	۳۵۰
۴-۱. شرایط مربوط.....	۳۵۱
۴-۲. تلفیق.....	۳۵۳
۴-۳. روش ارزش ویژه.....	۳۵۶
۴-۴. خلاصه‌ای از حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها.....	۳۵۷
خلاصه فصل.....	۳۵۸
نکات برجسته فصل.....	۳۶۰
پرسش‌ها.....	۳۶۵
فهرست منابع.....	۳۶۷